

Zpřístupnění kulturního dědictví v digitální podobě v ČR prostřednictvím knihoven

současný stav, trendy, problémy

Vít Richter

3.11.2015

Konference „Kultura 2016“

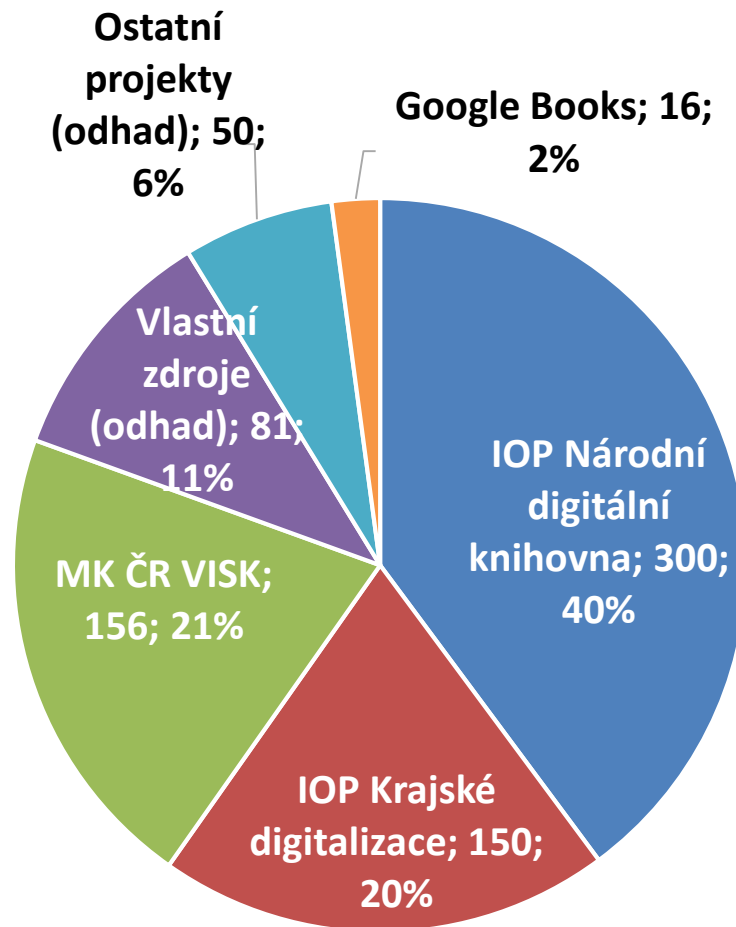
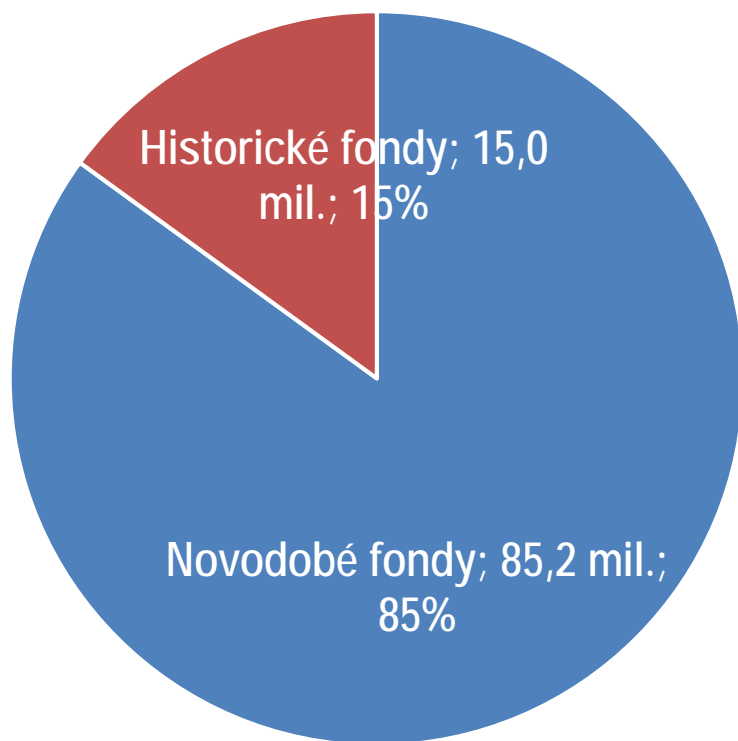
SKIP ČR

Digitalizační projekty

- ❑ Národní digitální knihovna (IOP)
 - 115 000 monografií, 1400 periodik / 40 000 000 stran
- ❑ Krajská digitalizace (IOP)
 - 60 000 svazků / 11 000 000 stran
- ❑ VISK 7 – novodobé dokumenty
 - Ročně přibývá: 1 500 svazků / 450 000 stran ročně
- ❑ VISK 6 Manuscriptorium – rukopisy a staré tisky
 - 13 750 000 stran
- ❑ Google books v NK ČR
 - 100 000 svazků / 11 000 000 stran, plán 200 000 svazků
- ❑ + další individuální projekty knihoven např. KNAV, MKP, NLK

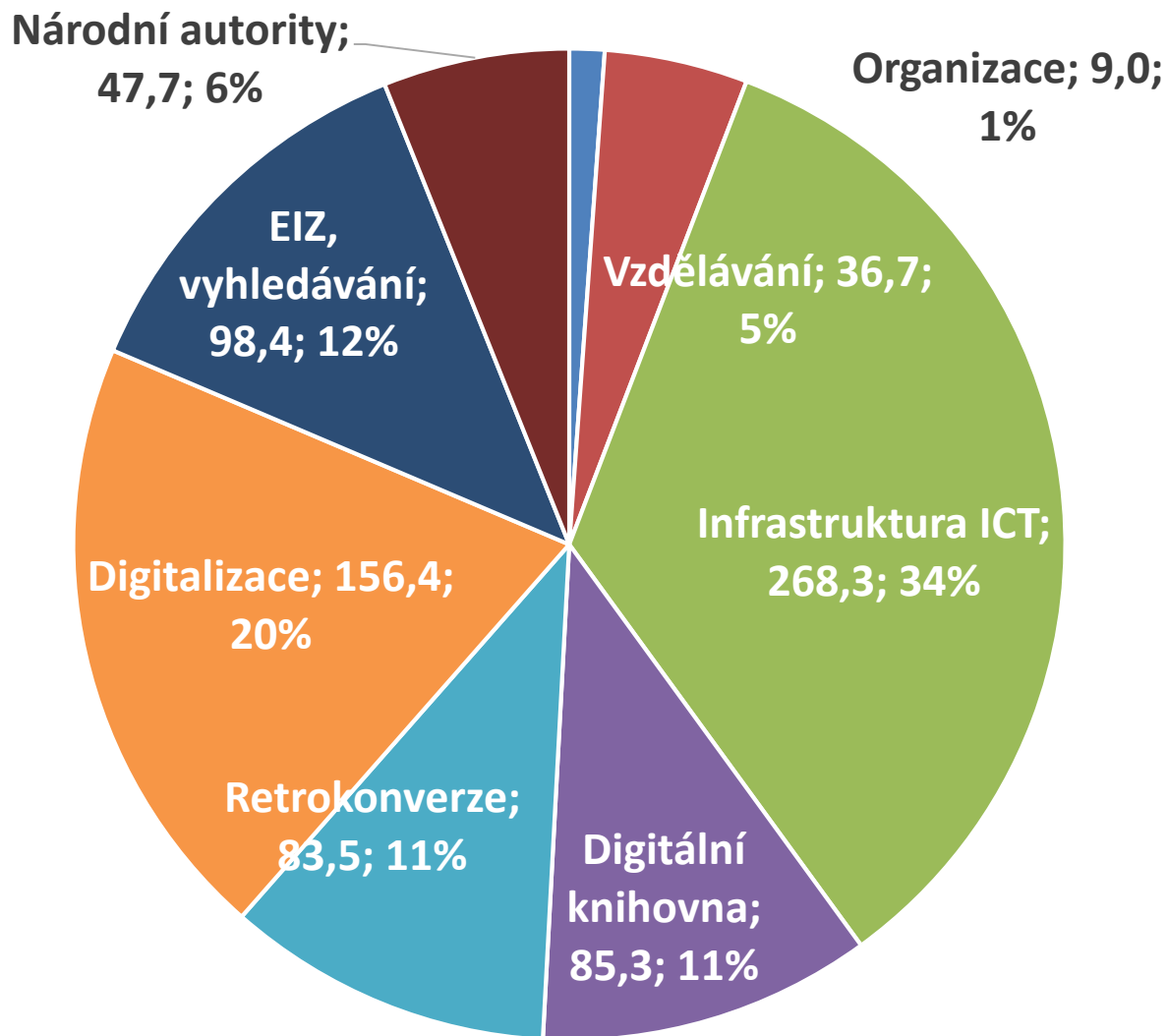
Dlouhodobý cíl: digitalizovat vše, co bylo vydáno na území ČR

Celkem digitalizováno 100,3 mil. stran

Výdaje na digitalizaci cca 753 mil. Kč

Program VISK - podpora digitalizace a využívání ICT v knihovnách

Nástroje pro digitalizaci a zpřístupnění

- Registr digitalizace
- Digitální knihovna Kramerius
- Digitální knihovna Manuscriptorium
- Česká digitální knihovna
- Rdfow, ProArc
- ČIDLO – identifikátor digitálních dokumentů
- Standardy digitalizace

RegistrDigitalizace.CZ
evidence digitalizovaných dokumentů a sledování procesu zpracování

Manuscriptorium
Digital Library of Written Cultural Heritage

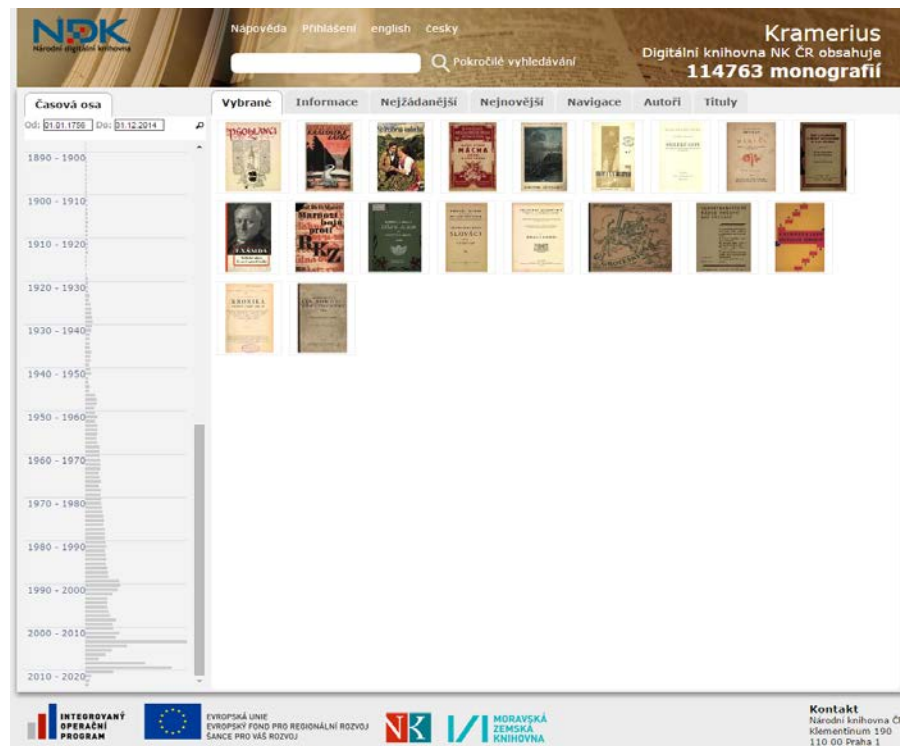
RDflow

Národní digitální knihovna

- **Financování 300 mil. Kč z IOP**
- **Realizace 2011 – 2014**
- **NK ČR a MZK Brno**
- **2 velká digitalizační pracoviště**
- **Digitalizováno 26 mil. stran**
- **115 000 monografií, 1400 periodik**
- **Denní výkon 52 000 stran**
- **Výrobní linka 50 pracovníků**
- **Vývoj standardů**

Co chybí

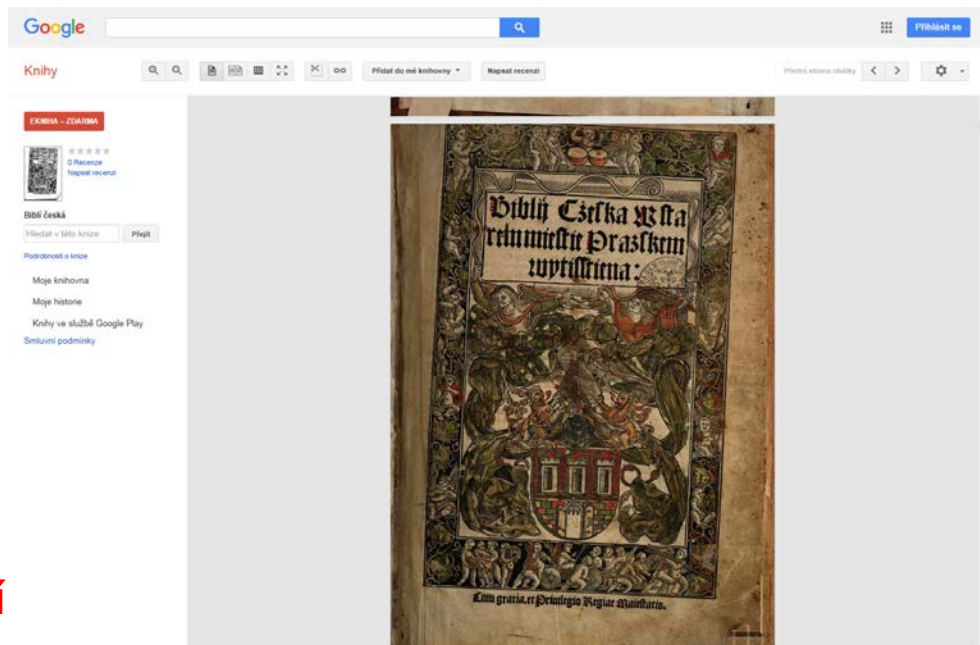
- **Certifikace LTP úložiště**
- **Financování udržitelnosti**

The screenshot displays the website of the National Digital Library (Národní digitální knihovna). The header includes the logo 'NDK' and navigation links for 'Nápověda', 'Přihlášení', 'english', and 'cesky'. A search bar is present with the text 'Pokročilé vyhledávání'. The main content area features a 'Časová osa' (Timeline) on the left, showing a list of years from 1890 to 2020. To the right, there is a grid of book covers under the heading 'Vybrané' (Selected). The footer contains logos for the 'Integrovaný operační program', the 'Evropská unie' (European Union), and the 'Moravská zemská knihovna' (Moravian State Library).

Spolupráce NK ČR a Google Books

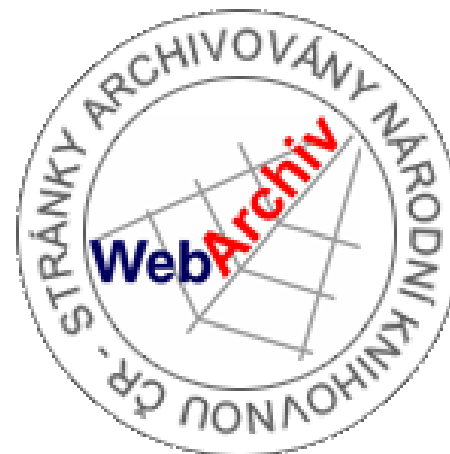
- ❑ Nejúspěšnější PPP projekt
- ❑ Zahájení projektu r. 2010
- ❑ Cíl: digitalizace 200 000 sv. historických fondů z 16. až 19. století
- ❑ Národní knihovna:
 - **Katalogizace, příprava metadat, restaurování**
- ❑ Google:
 - **Digitalizace, předání dat, zpřístupnění dat**
- ❑ Zatím hotovo: 70 000 svazků
- ❑ Náklady NK ČR – cca 18 mil. Kč
- ❑ Cena 1 sv. cca 300,- Kč

Archivace českého webu

Projekt Webarchiv

- ❑ **Kompletní archivace českého webu – od r. 2001**
- ❑ **Digitální knihovna, která uchovává webové zdroje pro budoucí generace**
- ❑ **Pokud je nebudeme průběžně archivovat, zmizí významná součást národního kulturního dědictví**
- ❑ **120 TB komprimovaných dat**
- ❑ **4 miliardy digitálních objektů**
- ❑ **1,2 miliónů webových stránek z domény**

České elektronické knihy

- ❑ Odhad celkové produkce českých e-knih r. 2013
 - **Počet vydavatelů: 220**
 - **Celková produkce do konce 2013: cca 10 000 titulů**

Problémy

- ❑ Chybí legislativa pro e-depozit (novela stávající legislativy povinného výtisku)
- ❑ Chybí infrastruktura a pracovní kapacity pro shromažďování, zpracování a trvalé uchování e-knih

Trvalé uchování zvukových dokumentů

- ❑ V ČR neexistuje specializovaná instituce, která by zastřešovala tuto oblast – sběr, archivace
- ❑ Rozptýlené sbírky – archivy, knihovny, muzea, vydavatelé, sběratelé
- ❑ Zvukové nosiče – postupně podléhají zkáze
 - **Fonoválečky, šelakové gramodesky, mg. pásky, CD, diskety....**
- ❑ Mizí reprodukční zařízení
 - **Gramofony, magnetofony, fono-válečky...**

Cesta k záchraně: digitalizace a redigitalizace

- ❑ **Národní koordinátor a kompetenční centrum – Moravská zemská knihovna v Brně**
- ❑ **Příprava Koncepce ochrany a zpřístupnění zvukových dokumentů jako významné součásti našeho kulturního dědictví**
- ❑ **Evidence obsahu sbírek**
 - **Agregace dat a jejich zpřístupnění**
 - **Projekt Národní virtuální fonotéka – MZK Brno**
 - **Digitalizace**
 - **Finanční zajištění**

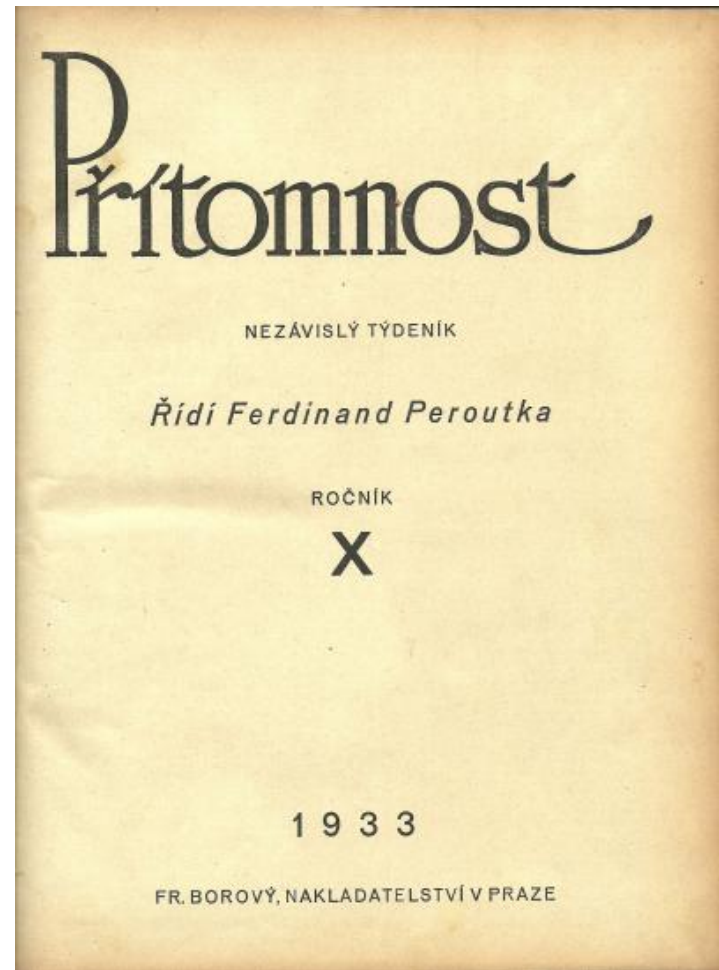
Vyplatí se digitalizace?

Má to nějaký smysl?

Bude to někdo potřebovat a využívat?

K čemu je prospěšná digitalizace?

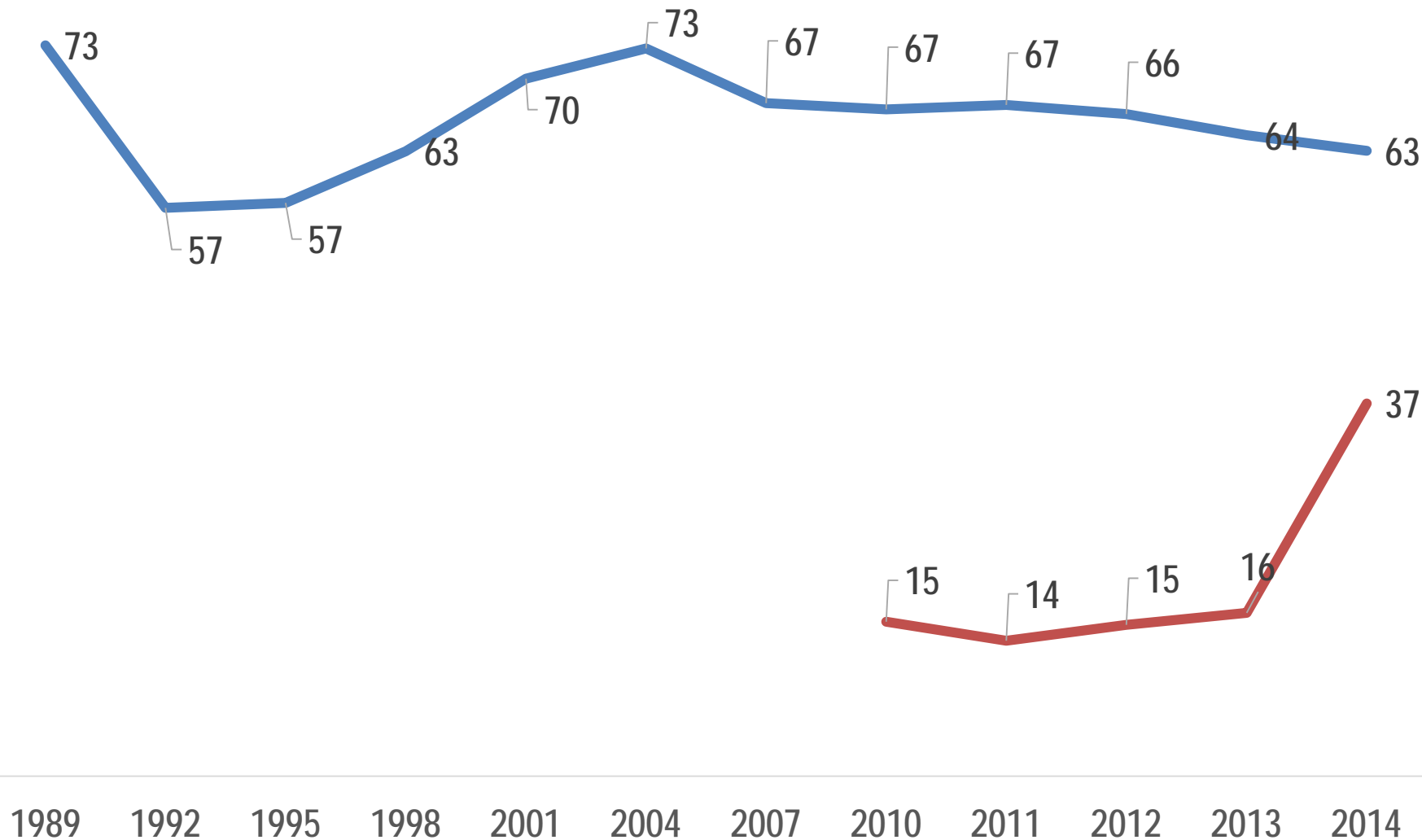
- ❑ Ochrana a záchrana unikátních a poškozených knihovních fondů
- ❑ Zpřístupnění kulturního dědictví široké veřejnosti pro vzdělávání, pro práci, na podporu kreativity i pro zábavu
- ❑ Podpora vědy, historie a tvůrčích odvětví
- ❑ Zlepšení přístupu ke slovesným dílům, objevování zapomenutých autorů a poznatků
- ❑ Využití ke komerčním i nekomerčním účelům - vývoj a vzdělávacího obsahu, dokumentárních filmů, turistických aplikací, her, animovaných filmů a designérských nástrojů
- ❑ Zajištění dlouhodobé uchování digitálních materiálů

Doporučení Evropské komise o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti online a o uchování digitálních záznamů

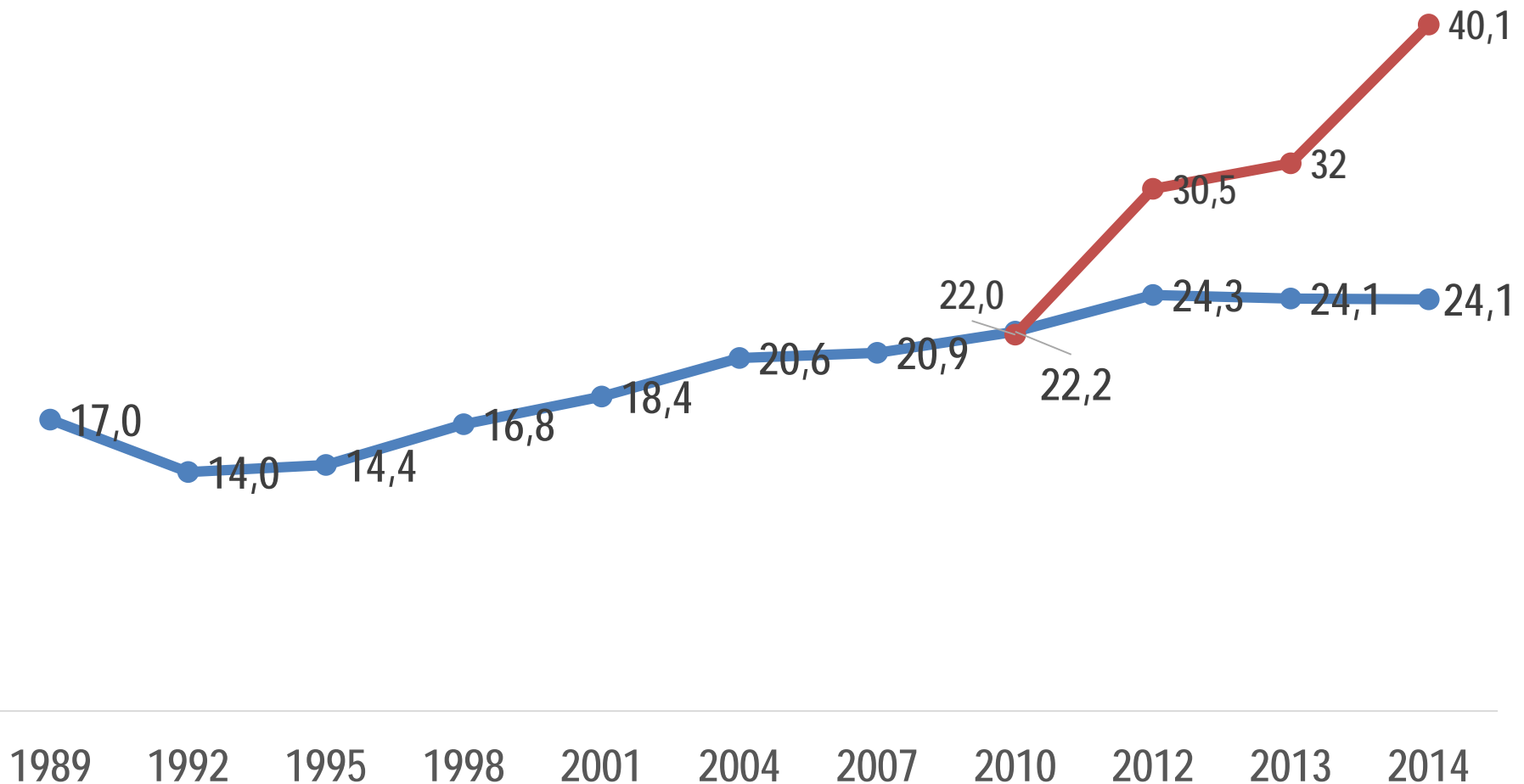
Výpůjčky knih a stažené digitální dokumenty (mil.) veřejné knihovny

— Počet výpůjček — Počet stažených digitálních dokumentů

Návštěvy veřejných knihoven (mil.) r. 1989 - 2014

—●— Návštěvy fyzické —●— Návštěvy online

Jak jsou využívány digitalizované knihy?

Statistika Google Books:

**Nejzobrazovanější knihy z digitalizace NK ČR
za 6 měsíců**

DZIEJE

NAR

Z TA

Z DOBAY

ИТВОСЛОВ

Vydáno: 1872

Vydáno: 1529

Vydáno: 1596

Vydáno: 1830

Prohlížení: 20 404

Vydáno: 1799

Vydáno: 1843

Prohlížení: 3 817

Vydáno: 1872

Prohlížení: 2 809

Schematismus

für das

S

JANA MILTONA

strahl ZTRACENÝ RÁJ.

PSYCHOLOGIE

PRO ŠKOLU.

24 cm, 320 str, 33 25
2 obálky
2 vložky

Dr. JOSEF DURDÍK.

V PRAZE.
Nakladatel: Theodor Mounsch.
1872.

Zpřístupnění výsledků digitalizace

Zdigitalizováno 100,3 mil.
stran

- Novela autorského zákona
- Princip rozšířené kolektivní správy
- Zpřístupnění knih a časopisů nedostupných na trhu
- Kolik budou stát licence?
- Kdo je zaplatí?

Zpřístupnění výsledků digitalizace

- Novela autorského zákona
- Princip rozšířené kolektivní správy
- Zpřístupnění knih a časopisů nedostupných na trhu

- Kolik budou stát licence?
- Kdo je zaplatí?

Návrh

1. **Bezplatný přístup prostřednictvím všech knihoven – na místě samém**
Hrazeno ze státního rozpočtu

1. **Placené speciální služby**
 - **Vzdálený přístup z domova, ze zaměstnání**
 - **Digitální kopie**
 - **Tisk**

Platí uživatel

Na závěr

□ Digitální kulturní dědictví – nová oblast kultury

- **Vymyká se tradičnímu rezortnímu pojetí kultury**
 - Movité a nemovité památky
 - Živé umění, neživé umění

□ Typické vlastnosti

- **Prolíná veškerou lidskou činností**
- **Závislost na ICT**
- **Nestálost, zranitelnost, proměnlivost**
- **Nezbytnost soustavné, nepřerušené péče**
- **Dynamický růst**

**Chcete psát dějiny 21. století
bez dokumentů v digitální podobě?**

Co musíme zajistit?

- ❑ Zajistit sběr, zpracování, trvalé uchování a zpřístupnění různých druhů digitálních dokumentů
- ❑ Vybudovat nové instituce a nástroje
 - **Certifikovaná úložiště**
 - **Kompetenční centra pro různé oblasti kulturního dědictví**
- ❑ Schválit novou legislativu
- ❑ Zpracovat a dodržovat standardy
- ❑ Zajistit kontinuální financování
 - **Nelze řešit pouze financováním dílčích projektů**

Digitalizace:

nejedná se o konec, ale o začátek

Zpřístupnění kulturního dědictví v digitální podobě v ČR prostřednictvím knihoven

současný stav, trendy, problémy

Vít Richter

3.11.2015

Konference „Kultura 2016“

SKIP ČR